

NORGESKRAFT AS
Holmenkollveien 109B
0787 OSLO

Vår dato: 19.04.2022

Vår ref.: 202201807-1

Deres ref.:

Saksbehandlere:

Jenny Walderhaug Jensen (juridisk),
Kristin Haugen (vassdragskonsesjoner)
Roar Sivertsgård (damsikkerhet)

Søndeled inntaksdam – anmodning om tidsplan for nedlegging og varsel om innkalling til konsesjonsbehandling - Norgeskraft AS

Bakgrunn

NVE viser til tidligere korrespondanse med tidligere eier av Søndeled inntaksdam, AS Egelands Verk, deriblant innsendelse av forslag om konsekvensklasse, revurdering, innsending av tekniske planer, avklaring om vassdragsanlegget skal oppgraderes eller søkes nedlagt. Det vises også til Olje- og energidepartementets brev datert 17.12.2021 hvor det ble gitt avslag på AS Egeland Verks klage og planendringssøknad, etter at NVE avsto søknad om bygging av Søndeled kraftverk. NVE forstår det slik at Norgeskraft AS (dere) nylig har tatt over som eier og den ansvarlige for dam Søndeled etter damsikkerhetsforskriften § 2-2. Fossberg Kraft AS var inntil foran angitte eieroverdragelse den ansvarlige for dammen.

Søndeled inntaksdam er av NVE per i dag kun skjønnsmessig plassert i konsekvensklasse 2, jf. NVEs brev datert 23.10.2015. Dammen mangler et forskriftspåkrevd vedtak om konsekvensklasse, og er ikke i forsvarlig stand i henhold til vannressursloven § 37. Dammen oppfyller heller ikke kravene til tilstrekkelig høyt sikkerhetsnivå i damsikkerhetsforskriften § 5-1. NVE har i vedtak av 18.6.2020 gitt tillatelse til midlertidig avvik fra normalvannstanden for Søndeled inntaksdam ved at bunnluken holdes åpen frem til 1.12.2023. Før tillatelsen utløper må dammen fjernes eller være satt i stand i henhold til reglene i damsikkerhetsforskriften.

Rettslige utgangspunkt

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 4 skal alle vannforekomster oppnå miljømålet om god økologisk tilstand. Det kan settes lavere miljømål for vannforekomster der inngrep tjener samfunnsnyttige formål (§ 5). Et av virkemidlene forvaltningen har for å sørge for gjennomføring av

tiltak er å kalle vassdragstiltak inn til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 annet ledd. Forbedringen av vannforekomstenes tilstand kan også skje ved frivillige tiltak.

Vannforekomsten 018-9073-L Brøbøvann er i stor grad påvirket av dammen ved Søndeled. Et foreslått tiltak er å fjerne dammen. Formålet med tiltaket er å skape fri vandringsvei for fisk i vassdraget.

Vannressursloven

Søndeled inntaksdam har ikke konsesjon, og er bygget før dagens bestemmelser om konsesjon i vassdragslovgivningen. Vannressursloven gjelder fra 1.1.2001, og denne lovens bestemmelser gjelder også for eldre vassdragstiltak (vannressursloven § 66 første ledd).

Som ansvarlig for Søndeled inntaksdam har Norgeskraft AS ansvar for å vedlikeholde vassdragsanleggene etter § 37 dersom anleggene kan volde skade. Etter vannressursloven § 37 første ledd skal den ansvarlige til enhver tid holde vassdragstiltak som kan volde skade i forsvarlig stand. Vedlikeholdsplikten varer til anlegget er lovlig nedlagt etter § 41.

Hovedregelen etter vannressursloven § 66 tredje ledd første setning, jf. § 35 første ledd er at eldre vassdragsanlegg som ikke trengte tillatelse etter tidligere vassdragslovgivning kan bestå uten konsesjon etter vannressursloven § 8. Gjerstadvassdraget, hvor Søndeled inntaksdam ligger, er vernet mot kraftutbygging gjennom verneplan I fra 1973. I vannressursloven § 35 heter det at i vernede vassdrag er det ikke tillatt å ta i bruk eksisterende anlegg til nye formål uten konsesjon etter vannressursloven § 8.

Hovedregelen forutsetter at den ansvarlige holder anlegget vedlike etter vannressursloven § 37 og at dammen har et tilstrekkelig høyt sikkerhetsnivå i tråd med kravene i damsikkerhetsforskriften.

Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfeller bestemme at eldre vassdragstiltak må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist (§ 66 tredje ledd). Ifølge forarbeidene gjelder innkallingsadgangen alle typer vassdragstiltak, også alle konsesjonsfrie reguleringer. Det vil kun være aktuelt å kalle inn vassdragsanlegg til konsesjonsbehandling når det foreligger sterke miljømessige hensyn.¹

Det er gitt tillatelse etter vannressursloven til at Søndeled inntaksdam er nedtappet ved å holde bunnluken åpen frem til 1.12.2023. Av hensyn til fiskevandring må bunnluken stå åpen så lenge fisketrappen i dammen ikke er i funksjon. Dersom dere ikke lenger vil holde dammen vedlike etter vannressursloven § 37 første ledd, og det på en slik måte at bestemmelsene i damsikkerhetsforskriften er oppfylt, følger det av vannressursloven § 41 første ledd at dere plikter å fjerne dammen. Det innebærer også at vassdraget så langt som mulig skal tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygd.

¹ Jf. Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) s. 370.

Damsikkerhetsforskriften

Dersom Norgeskraft AS, som den ansvarlige for vassdragsanlegget, likevel ønsker å drifte Søndeled inntaksdam videre, innebærer dette at selskapet må sørge for at:

- det foretas en vurdering av anlegget og omgivelsene og fremme et begrunnet forslag om konsekvensklasse til NVE, jf. damsikkerhetsforskriften § 4-1. NVE treffer vedtak om konsekvensklasse. Med bakgrunn i at det finnes bebyggelse og infrastruktur langs vassdraget nedstrøms dammen, og for å skaffe dokumentasjon om hva som kan bli berørt ved et ev. dambrudd på Søndeled inntaksdam, må det gjennomføres dambruddsbølgeberegninger for å få avklart konsekvensklassen, jf. damsikkerhetsforskriften § 7-3.
- leder tar damsikkerhetskurs III, jf. § 3-2 i damsikkerhetsforskriften.
- internkontrollen videreføres eller etableres på nytt i samsvar med kravene i forskrift om internkontroll etter vassdragslovgivningen (IK-vassdrag). Forskriften skal bidra til at kravene som stilles blant annet i damsikkerhetsforskriften blir oppfylt.

NVEs vurdering

Etter NVEs foreløpige vurdering har vi hjemmel til å kalle inn Søndeled inntaksdam til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 tredje ledd. Dammen ligger i Gjerstadvassdraget, som er vernet i Verneplan I for vassdrag. Formålet med en konsesjonsbehandling vil være å vurdere om fordelene ved å opprettholde dammen vil være større enn ulempene for allmenne og private interesser. Gjerstadvassdraget er et anadromt vassdrag med oppgang av laks og sjøørret. Fjerning av dammen vil bedre den økologiske tilstanden i vannforekomsten ved at fisk kan vandre fritt. NVE vurderer det derfor slik at det foreligger sterke miljømessige hensyn i saken. Fjerning av dammen vil bidra til at miljømålene i vannforskriften blir nådd for vannforekomsten. Oppnåelse av målene i vannforskriften om god økologisk tilstand er å betrakte som særlige tilfeller.

NVE viser til uttalelser i forarbeidene til vannressursloven om at dersom konsesjon skulle bli avslått i et tilfelle der anlegget er kalt inn til konsesjonsbehandling, må et eventuelt spørsmål om nedlegging av vassdragsanlegg avgjøres etter reglene i vannressursloven kapittel 7 (om nedlegging).² Innkalling til konsesjonsbehandling med sikte på nedlegging vil være en omstendelig og tidkrevende prosess. NVE anbefaler derfor at dere søker om å legge ned dammen på eget initiativ, jf. vannressursloven § 41 første ledd.

² Jf. Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) s. 370.

Frist for innsendelse av tidsplan og for uttalelse til varsel om innkalling til konsesjonsbehandling

NVE ber om at det sendes en tidsplan for oppfølging av dammen med tanke på sikkerhet og ev. nedlegging innen **10.05.2022**.

NVE varsler samtidig at vi vil vurdere å kalle inn Søndeled inntaksdam til konsesjonsbehandling med sikte på nedlegging. Dere kan uttale dere til varselet om å innkalle Søndeled inntaksdam til konsesjonsbehandling innen **10.05.2022**. Det er særlig viktig at dere korrigerer og supplerer faktiske opplysninger som gjelder saken og opplyser om dere selv ønsker å sende en søknad om å legge ned dammen. Dersom uttalelsen ikke er kommet til NVE innen fristen, vil NVE legge til grunn de opplysninger vi har i saken.

Med hilsen

Gry Berg
seksjonssjef

Kristin Haugen
senioringeniør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

NORGESKRAFT AS

Kopimottakerliste:

AGDER FYLKESKOMMUNE

AS EGELANDS VERK

FOSSBERG KRAFT AS

Risør kommune

STATSFORVALTEREN I AGDER